

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КЛАПКІВ ЮРІЙ МИХАЙЛОВИЧ

УДК 368:336.71

**ФОРМУВАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ БАНКІВСЬКО-СТРАХОВОЇ
БІЗНЕС-АРХІТЕКТУРИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Луцишин Зоряна Орестівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Осадець Семен Степанович,
Державний вищий навчальний заклад
“Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана”,
професор кафедри страхування;

кандидат економічних наук, доцент
Тринчук Віктор Вікторович,
Київський національний торговельно-
економічний університет,
доцент кафедри фінансів.

Захист відбудеться 11 лютого 2011 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д58.082.03 Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46020, м. Тернопіль, вул. Львівська 11-а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46020, м. Тернопіль, майдан Перемоги, 3.

Автореферат розісланий 10 січня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

М. П. Шаварина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На межі тисячоліть у фінансовій сфері розпочалась нова геоекономічна епоха, що безпосередньо відобразилось у формуванні фінансової архітектури. В економічному секторі відбувались новітні процеси, які актуалізували питання вдосконалення інституційної фінансової основи глобальної економіки. Імперативами сучасного розвитку є глобалізація фінансових ринків і формування глобальних фінансових конгломератів та стратегічних альянсів у результаті консолідації фінансових інституцій.

Під впливом цих глобальних трансформацій мала місце модифікація національних ринків фінансових послуг. Зокрема, фінансові ресурси і капітал, що традиційно розміщувались на рахунках у банківських установах, інтенсивніше мігрували на фінансовий ринок у пошуках більш прибуткових інструментів для інвестування. Поряд із цим, перманентно зростаюча динаміка страхових платежів із довгострокового страхування життя та оптимістичні прогнози щодо його розвитку та дистрибуції активізують формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури.

Необхідність дослідження економічної природи банківського та страхового бізнесу, в світлі консолідаційних тенденцій, спричинених вагомими перетвореннями на фінансовому ринку внаслідок активізації глобалізаційних процесів та їх впливу на національну економіку, обумовили потребу у більш детальному дослідженні фінансових аспектів економічної інтеграції цих інституцій та їх фінансової консолідації.

У зарубіжній та вітчизняній літературі питання формування сучасної фінансової архітектури останнім часом починають активно висвітлюватись, що свідчить про наявність інтересу науковців до проблем подальшого розвитку фінансової системи держави. Процеси інтеграції банківських та страхових інституцій, що мали місце на фінансових ринках розвинених країн світу в 70–90-ті роки ХХ ст., досліджувалися здебільшого західними науковцями. Зокрема, П. Бурдон, Ю. Каналс, А. Грінспен, Н. Дженетей, П. Молинекс, С. Сліперські, М. Урбаняк, Т. Хошка, А. Месиаш–Ханшке, Г. Морган та інші притримуються думки, що на сучасному фінансовому ринку переважно проявляються дві моделі розвитку – інтеграційна (консолідаційна, або концепція "загальних фінансів") і дезінтеграційна, котра базується на концепції спеціалізації.

Дослідженню сутності, конкретних форм прояву та організаційно-економічного механізму консолідації банківського і страхового бізнесу присвячено праці російських учених: Н. Амосової, О. Архипова, Ю. Ахвледіані, Л. Бесфамільної, І. Кожевнікової, Є. Коломіна, М. Ніколаєнко, А. Марголіна, А. Плешкова, А. Романової, В. Шахова, О. Циганова, Р. Юлдашева та інших.

Різні аспекти функціонування світового фінансового середовища, формування глобальної фінансової архітектури, процесів консолідації, дезінтеграції у фінансовій сфері досліджували українські науковці та практики В. Базилевич, О. Барановський, Н. Внукова, І. Габідулін, Ю. Гавриленко, А. Єрмошенко, О. Залетов, М. Клапків, М. Крупка, Л. Кузнєцова, Д. Лук'яненко, З. Луцишин,

І. Лютий, М. Мних, С. Науменко, С. Осадець, О. Слюсаренко, Н. Ткаченко, В. Тринчук, В. Фурман, В. Шелудько, С. Юрій та інші.

Однак більшість наукових праць висвітлюють лише окремі аспекти досліджуваних проблем, такі як функціонування фінансових ринків у контексті консолідації банківського і страхового бізнесу та особливості кредитування і автокредитування, автостраховання. В економічній літературі недостатньо ґрунтовних комплексних наукових досліджень щодо проблеми формування, механізмів функціонування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури, синергетичного ефекту, який при цьому виникає, та методів диверсифікації ризиків, особливо в період фінансово-економічних криз.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація є складовою частиною науково-дослідних робіт, що виконувалися колективами кафедр фінансів та міжнародних фінансів Тернопільського національного економічного університету на теми "Фінансова політика в стратегії соціально-економічного розвитку України" (державний реєстраційний номер 0105U000861) та "Міжнародні фінанси в XXI столітті: глобальна парадигма та доміанти розвитку" (державний реєстраційний номер 0109U000043), у межах яких автором розроблено рекомендації з комплексного компаративного аналізу ефективності взаємовідносин банків і страхових компаній та фінансового механізму консолідації банківського й страхового бізнесу.

Мета і завдання дослідження.

Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних засад, виявлення фундаментальних детермінант та особливостей формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури.

Для досягнення поставленої мети в роботі було визначено низку завдань:

- визначити основні передумови та узагальнити етапи розвитку економічної інтеграції фінансових інституцій для обґрунтування необхідності їх подальшої консолідації та поглиблення спеціалізації;
- розкрити теоретико-концептуальні засади інтеграції банківського і страхового бізнесу;
- виокремити та охарактеризувати моделі зрощення та функціонування банківського і страхового бізнесу;
- окреслити передумови та особливості формування фінансового механізму консолідації банківсько-страхового бізнесу;
- виявити особливості синергетичного ефекту щодо співпраці банківського та страхового бізнесу;
- з'ясувати соціально-економічні наслідки та фінансові результати діяльності консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури;
- відстежити ретроспективу лібералізаційних процесів у державному регулюванні фінансових ринків та проаналізувати доцільність використання різноманітних моделей нагляду;
- спрогнозувати перспективи розвитку консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури в Україні.

Об'єктом дослідження є діяльність банківських установ і страхових компаній на ринку фінансових послуг.

Предмет дослідження – система фінансових взаємовідносин між банками та страховими компаніями, що виникають у процесі формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури.

Методи дослідження.

Теоретичною основою реалізації визначених у роботі завдань стали фундаментальні положення економічної теорії та фінансової думки. Методологічною основою дисертаційного дослідження є загальнонаукові методи: аналізу та синтезу при визначенні сучасних підходів до регулювання та нагляду взаємоінтеграції банків та страхових компаній; наукової абстракції – при дослідженні сутності та форм прояву організаційно-економічного механізму зрощення та функціонування банківського і страхового бізнесу; структурно-дедукційний метод – при розгляді фінансового механізму консолідації банківсько-страхового бізнесу України; діалектичний метод пізнання, історичний та логічний підходи при дослідженні розвитку банківсько-страхових альянсів; метод експертних оцінок – при визначенні тенденцій і напрямів розвитку консолідованого банківсько-страхового бізнесу в Україні.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти з питань регулювання банківської і страхової діяльності, офіційні дані Державного комітету статистики України, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Міністерства фінансів України і Національного банку України, Ліги страхових організацій України, фінансова звітність банківських установ та страхових компаній, міжнародних фінансових організацій, результати досліджень зарубіжних і вітчизняних учених.

Наукова новизна одержаних результатів.

У дисертації запропоновано нове вирішення важливої науково-практичної проблеми – обґрунтування теоретичних засад та методичних підходів до консолідації банківського і страхового бізнесу, економічного ефекту функціонування та необхідності розробки нових фінансових продуктів, як кожному учаснику стратегічного альянсу зокрема, так і спільній консолідованій структурі з урахуванням реалій та вимог посткризового періоду. Найсуттєвішими результатами, які характеризують наукову новизну дисертаційної роботи, є:

вперше:

– обґрунтовано сутність та форми прояву "консолідації банківського та страхового бізнесу", яку визначено як сукупність економічних взаємовідносин між банками та страховими компаніями, пов'язаних із зрощенням і об'єднанням банківського та страхового бізнесу з метою посилення фінансового потенціалу, урізноманітнення спектру фінансових послуг, підвищення прибутковості та мінімізації фінансових ризиків. Формами прояву консолідації банківського та страхового бізнесу є формування фінансових груп та концернів, банківсько-страхових альянсів з метою розширення спектру фінансових послуг, диверсифікації напрямів розміщення вкладів, оптимізації розрахунків із податковими органами, використання системи непрямих продаж, що у своїй сукупності підвищують економічну ефективність та соціальну відповідальність консолідованої бізнес-архітектури;

удосконалено:

– класифікацію інституційно-організаційних моделей зрощення та функціонування банківського і страхового бізнесу, виокремлено моделі, базовані на договірній основі, та моделі, ґрунтовані на єдності капіталів, яким притаманна консолідація на рівні інституцій, взаємоінтеграція, що є проявом формування новітньої фінансової бізнес-архітектури. На відміну від підходів, базованих на взаємному використанні каналів дистрибуції фінансових послуг, виділення даних моделей дає змогу системно згрупувати існуючі форми співпраці із виділенням ключових нормативно-правових, економічних, інституційно-організаційних конфігурацій;

– функціональну модель вибору партнера для консолідації банківського та страхового бізнесу в Україні на основі теорії ігор та теорії оптимальних призначень суспільного вибору. Відмінними рисами моделі є консолідація одноплщинної якості, згідно якої фінансові інституції вищого рівня консолідують бізнес із партнерами того ж рівня;

набули подальшого розвитку:

– теоретико-концептуальні підходи до формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури як нової фінансової інфраструктури ринкової економіки, зумовленої глобалізацією, лібералізацією та конвергенцією, якій притаманні елементи міжсекторної консолідації банківських установ та страхових компаній, сформованої з метою максимізації результативності діяльності, проявом якої є формування фінансових груп, концернів та стратегічних альянсів. Це дало змогу обґрунтувати не лише семантичну, але й принципову відмінність понятійного ряду "банківське страхування" та "банкостраховання", "консолідований банківсько-страховий бізнес";

– обґрунтування переваг стратегічного альянсу як взаємодії банківської установи та страхової компанії, що має на меті встановлення довготривалих зв'язків, отримання додаткових доходів, збільшення прибутковості та конкурентоспроможності усіх учасників альянсу на основі положень синергетичної теорії, та передбачає досягнення ефекту синергії на декількох рівнях: операційному, фінансовому, ринковому (в тому числі маркетинговому), кадровому. На відміну від теорій, зорієнтованих на усунення суперечностей та задоволення інтересів менеджерів, метою стратегічного альянсу є підвищення рентабельності установ за рахунок ефекту зростання сфери задоволення потреб та ефекту масштабу як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях;

– підходи до вдосконалення фінансового механізму консолідованого банківсько-страхового бізнесу, зумовлені діяльністю фінансових посередників, що дають змогу оцінити даний бізнес та реалізувати консолідацію і найбільш повно досягти мети інтеграції взаємодоповнюючих фінансових інституцій;

– теоретичні підходи до синергетичного ефекту від економічних взаємовідносин між банками та страховими компаніями як результату корпоративних дій у консолідованій системі, які призводять до зміни якості фінансової інституції чи траєкторії її розвитку, і носить характер нейронної

моделі. Обґрунтовано, що у банківських установах та страхових компаніях він забезпечується в результаті системного синтезу економічних (в тому числі фінансових), організаційних, технологічних, управлінських, маркетингових та інших факторів з обумовленими часовими і просторовими змінами.

Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання банківськими установами та страховими компаніями при визначенні оптимальної моделі зрощення і функціонування банківського та страхового бізнесу, виборі партнера для співпраці, розробці сумісних і спільних банківсько-страхових продуктів на ринку фінансових послуг, злитті чи поглинанні банківських і страхових інституцій, виході установи на суміжний фінансовий ринок з метою отримання синергетичного ефекту, а також органами державного регулювання з метою пруденційного нагляду за новоствореними фінансовими послугами, що містять елементи послуг, які попередньо надавались декількома фінансовими інституціями.

Розроблені автором теоретичні положення доведено до рівня практичних пропозицій і рекомендацій. Це підтверджується впровадженням основних результатів дисертаційного дослідження у практику діяльності Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України (довідка № 12801/34–10 від 1 жовтня 2010 р.), акціонерного комерційного банку "Інтеграл-банк" (довідка № 100122–01/01 від 22 січня 2010 р.), страхової компанії "ЕНЕРГОРЕЗЕРВ" (довідка № 141/07 від 22 червня 2010 р.), страхової компанії "ТЕКОМ" (довідка № 443/10 від 1 жовтня 2010 р.), "Міська страхова компанія" (довідка № 247/14 від 10 серпня 2010 р.), "Страхова компанія "Аеліта" (довідка № 515/04-7 від 8 жовтня 2010 р.).

Науково-методичні розробки, запропоновані у дисертації, впроваджені у навчальний процес Тернопільського національного економічного університету (довідка № 126-15/2055 від 24 вересня 2010 р.).

Основні положення і висновки дисертаційної роботи використовуються під час проведення навчальних семінарів з підвищення кваліфікації працівників страхових організацій України за програмою "Страхова діяльність" ЗАТ "Центр підготовки і перепідготовки кадрів та інформаційно-аналітичного забезпечення страхової діяльності" (довідка № 117 від 14 листопада 2009 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною роботою, усі результати якої отримані безпосередньо автором. Основні положення знайшли своє відображення в друкованих роботах, а з наукових праць, виданих у співавторстві, використано тільки ті положення, що є результатом індивідуальної роботи автора.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження доповідалися і обговорювалися на тематичних наукових семінарах кафедри міжнародних фінансів Тернопільського національного економічного університету та науково-практичних конференціях: Міжнародній науковій студентсько-аспірантській конференції "Стратегія формування відкритої господарської системи в Україні" (16 – 17 травня 2008 р. м. Львів), П'ятій Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених "Економічний і соціальний розвиток

України в ХХІ столітті: національна ідентичність і тенденції глобалізації" (21 – 23 лютого 2008 р., м. Тернопіль.); Міжнародній науково-практичній конференції "Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки" (24 – 26 жовтня 2007 р., м. Тернопіль.); Шостій Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених "Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації" (26 – 27 лютого 2009 р., м. Тернопіль), III Міжнародній науково-практичній конференції "Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин" (5 – 6 червня 2009 р., м. Умань), Восьмій науково-практичній конференції "Менеджмент малого і середнього бізнесу: ефективність, конкурентоспроможність, стійкість" (21 – 25 вересня 2009 р., м. Севастополь), Сьомій Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених "Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації" (25 – 26 лютого 2010 р., м. Тернопіль), III Міжнародній науково-практичній конференції "Особливості функціонування національних фінансових систем в умовах поглиблення глобалізаційних процесів" (17 – 21 лютого 2010 р., м. Ірпінь).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 32 наукових працях, загальним обсягом 35,92 друк. арк., особисто автору належить 27,21 друк. арк., з яких 10 статей опубліковано одноосібно у наукових фахових виданнях обсягом 5,97 друк. арк., 22 публікації у збірниках наукових праць та інших виданнях.

Обсяг та структура дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 248 сторінок, основний текст роботи викладено на 198 сторінках друкованого тексту, список використаних джерел включає 282 найменування на 25 сторінках. Дисертація містить в основному змісті 18 таблиць та 28 рисунків. Робота має 10 додатків на 25 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі "**Теоретико-організаційні засади формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури**" розкрито теоретичні та нормативно-правові аспекти інтеграції і консолідації фінансових інституцій, проаналізовано інституційні основи, фінансові імперативи формування консолідованого бізнесу в умовах глобалізації, досліджено їх вплив на організаційні форми і моделі їх державного регулювання, підходи до класифікації основних моделей консолідації банківського та страхового бізнесу.

Досліджено історичну ретроспективу та економічні передумови виникнення фінансової консолідації, що дало можливість здійснити періодизацію міжсекторної економічної інтеграції фінансових інституцій з виокремленням семи етапів (з VI ст. до н. е. до 1234 р.; з 1234 р. до 1514 р., з 1514 р. до 1852 р.; з 1852 р. до 1980-х р.; з 1980 до 1990-х рр.; з 1990-х р. до 2000 р.; з 2000 р. до нашого часу), які характеризуються якісними змінами в характері фінансових послуг, нормативними чи релігійними обмежувальними актами. З'ясовано, що

саме ранні етапи економічної інтеграції фінансових інституцій підтверджують не лише виникнення первинних зв'язків між банківською та страховою сферою, виокремлення та створення перших фінансових інституцій із спільним капіталом, але й пояснюють економічне підґрунтя і необхідність взаємодоповненості та взаємозамінності банківських й страхових послуг.

Дослідження історичної ретроспективи економічної інтеграції фінансових інституцій дозволило визначити основні передумови розвитку сучасної консолідації банківського та страхового бізнесу і відстежити еволюцію розвитку фінансових послуг та семантику економічної термінології.

З'ясовано, що серед науковців немає єдиної думки щодо сутності понять "фінансова консолідація", "банкостраховання", "банківське страхування", а також відсутній цілісний аналіз процесу взаємоінтеграції фінансових інституцій із формуванням новітніх фінансових послуг, зв'язків та чинників розвитку. Для узагальнення даних процесів введено у науковий термінологічний обіг авторське визначення процесу "консолідація банківського та страхового бізнесу".

Запропоновано, з метою узгодження термінології, уточнити поняття "банкостраховання", яке слід трактувати як продаж страхових продуктів через банківську мережу, а "банківське страхування" як комплексне банківське страхування (Bankers Blanket Bond), що включає як стандартні види страхової діяльності, так і специфічні види, такі як: страхування відповідальності фінансових інституцій, страхування підприємницьких ризиків, страхування ризиків, пов'язаних із електронною комерцією, страхування банків від електронних та комп'ютерних злочинів.

Дослідження проблематики організаційної форми та інституційно-правових основ консолідації банківського і страхового бізнесу дало можливість аргументувати, що органи державного регулювання та нагляду багатьох країн на рівні спільного капіталу напрацювали досить ліберальні норми: обмежені, найчастіше, лише максимальними розмірами участі однієї інституції в капіталі іншої. У випадку існування обмежень чи повної заборони на консолідацію між цими інституціями, обґрунтовано існування можливості створення холдингу, в якому основною структурною одиницею виступатиме третій учасник. За результатами дослідження доведено можливість нівелювання безпосередніх обмежень на максимальну частку капіталу у дочірній фінансовій структурі згідно чинного законодавства, використовуючи третю інституцію. Задля запобігання цього рекомендується використання інтегрованого нагляду.

Аргументовано, що зрощення та способи співпраці мають різноманітні й багатогранні форми прояву. Аналіз таких варіацій дозволив виокремити власний підхід до поділу на моделі зрощення та функціонування банківського і страхового бізнесу (рис. 1). Умовно варіанти консолідації поділено на два типи: моделі, базовані на договірній основі, та коінтеграція банківського і страхового бізнесу, якій притаманна консолідація на рівні інституцій, що є яскравим проявом формування новітньої фінансової бізнес-архітектури. Під моделлю співпраці на договірній основі слід розуміти акредитацію страхового товариства у банку чи договір про співпрацю, підписаний між інституціями – партнерами. Консолідація

на рівні інституцій включає низку моделей, а саме: спільне підприємство; "Де Ново"; обмін акціями; фінансова група; стратегічний альянс.

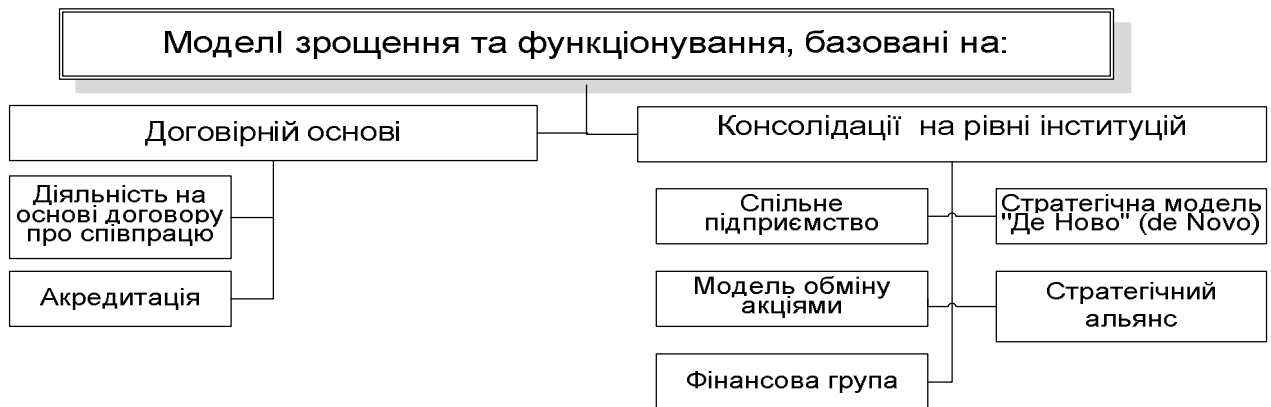

Рис. 1. Моделі зрощення та функціонування банківського і страхового бізнесу

Теоретичне узагальнення існуючих визначень поняття "стратегічний альянс" дозволило розкрити його складність і багатогранність. Це обумовлено тим, що стратегічність передбачає довгостроковість альянсу, а така можливість забезпечується лише при використанні обміну акціями чи придбанням частки у капіталі інституції – партнера. Під стратегічним альянсом запропоновано розуміти партнерство банківської установи та страхової компанії, що має на меті встановлення довготривалих зв'язків, отримання додаткових доходів, збільшення прибутковості та підвищення конкурентоспроможності усіх учасників альянсу й отримання максимального синергетичного ефекту від консолідації зусиль.

Ретроспективний аналіз функціонування фінансових систем Польщі, Нідерландів, Великої Британії, Франції та інших розвинених країн переконливо довів, чим більше інтегрована і об'єднана єдиним капіталом модель формування консолідованого банківського та страхового бізнесу, тим довготриваліше переваги та прибутки можна від неї отримати.

Для обґрунтування теоретичних основ формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури досліджено дві моделі фінансової системи: 1) німецько-японську (яку ще називають континентальною або банківсько орієнтованою) та 2) англо-американську (англо-саксонську або базовану на ринку цінних паперів). Окрім того, встановлено, що в сучасних умовах спостерігається поступова конвергенція фінансових систем і становлення у таких країнах, як Україна, гібридної системи та паралельне формування нової бізнес-архітектури.

Аналіз основних концепцій економічної та фінансової науки щодо консолідації та інтеграції у банківській та страховій сфері дозволив узагальнити та сформулювати концептуальні положення щодо формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури. Доведено: консолідація банківського та страхового бізнесу є значущою складовою бізнес-процесів, які мають місце на фінансовому ринку, та обґрунтовано, що саме авторське визначення найповніше відображає багатоаспектність даного процесу.

У другому розділі **"Компаративний аналіз формування та діяльності консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури в Україні"**

досліджено фінансовий механізм консолідації банківсько-страхового бізнесу України, проаналізовано діяльність банківсько-страхових альянсів в Україні, визначено соціально-економічні наслідки та фінансові результати діяльності консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури.

У результаті систематизації наукових підходів розкрито багатоаспектність трактування поняття фінансового механізму, виконано аналіз наукових теорій щодо фінансового механізму банківської справи та фінансового механізму страхування, виявлено фрагментарний характер наявної інформації про фінансовий механізм консолідації банківського та страхового бізнесу. Із метою удосконалення понятійного апарату в дисертації поглиблено сутнісно-категорійне трактування фінансового механізму консолідації банківського та страхового бізнесу як сукупності форм, методів, важелів та інструментів фінансового впливу на економічний розвиток фінансових інституцій, які дають змогу здійснювати комплексну оцінку результативності спільного бізнесу, поліпшити управління ліквідністю та страховими резервами.

Кількість страхових компаній в Україні за період з 2004 р. по 2010 р. зростала майже синхронно із банківськими установами: якщо кількість страхових компаній зросла на 26%, то кількість банків – на 10%. Про якість виконання банками та страховими компаніями функції управління ризиками свідчать обсяги сформованих ними резервів. Так, якщо обсяг резервів страхових компаній збільшився з 2004 р. по 2010 р. на 6 326 млн. грн. або 267 %, то банків – на 43 054 млн. грн. (903%).

Таблиця 1

Основні показники діяльності банківських та страхових установ в Україні

ПОКАЗНИКИ	На початок року						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість установ:							
- банків	179	181	186	193	198	198	197
- страхових компаній, з них	357	387	398	411	447	469	450
компаній страхування життя	30	45	50	55	65	73	72
Активи інституцій, млн. грн.:							
- банків	67 774	105 539	41 497	223 024	619 000	927 200	880 300
- страхових компаній	10 457	20 012	20 920	23 994	32 213	41 930	41 970
Статутний капітал, млн. грн.:							
- банків	8116	11648	16144	26266	43 133	81 684	119 200
- страхових компаній	3523	5514	6641	8391	10 634	13 206	14 876
Страхові резерви страхових компаній, млн. грн.	3 774	8 272	5 045	6 014	8 423	10 904	10 101
Резерви банківських установ під активні операції, млн. грн.	5 355	7 250	9 370	13 289	20 188	48 409	122 433

Дисертантом проаналізовано стан капіталізації страхової і банківської системи України та з'ясовано, що сукупний статутний капітал банків і страховиків на початок 2004 р. склав 13,065 млрд. грн., а у 2010 р. вже 134,076 млрд. грн., що у порівнянні із 2004 р. більше в 10,3 рази. Аналіз засвідчив домінування у загальній сумі статутного капіталу банківських установ і страхових компаній, статутного капіталу банківських установ (88%).

Водночас, незважаючи на стрімке зростання активів упродовж 2004 – 2010 рр.,

адекватного збільшення власного капіталу не відбулося, статутний капітал у середньому на одну банківську установу в 2010 р. склав 605 млн. грн., а на одну страхову компанію – 33 млн. грн. Середній статутний капітал банку в 18 разів перевищує середній статутний капітал страхової компанії. Це створює значні диспропорції на фінансовому ринку і дозволяє банкам займати переважаюче становище та диктувати умови співпраці.

Обсяг грошових коштів, що залучається банківськими установами істотно перевищує страхові внески. У 2004 р. кредитними установами залучено 62,480 млрд. грн., а страхові внески склали 9,135 млрд. грн., тобто обсяг депозитів резидентів більш, ніж в 6,8 разів перевищив суму платежів, зібраних страховими компаніями.

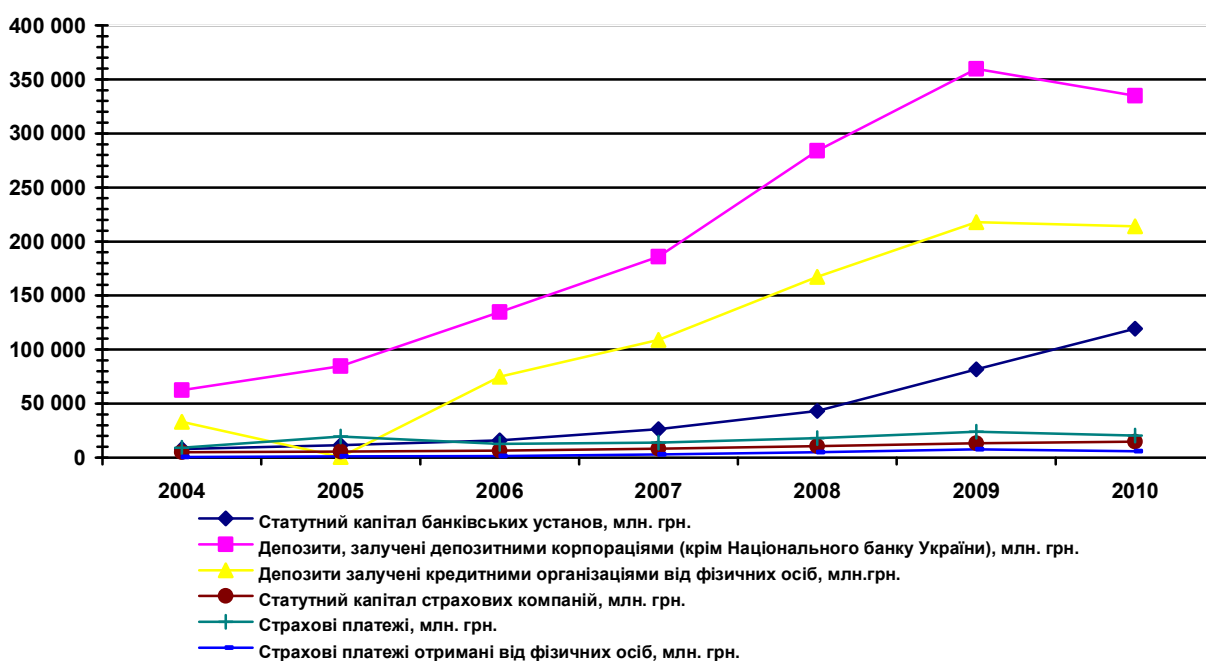

Рис. 2. Динаміка зростання статутного капіталу, депозитів та страхових платежів в Україні у 2004 – 2010 рр.

У 2008 р. обсяг депозитів резидентів більш, ніж в 15,7 разів перевищував суму страхових платежів, а у 2009 р. аналогічний показник дещо зменшився і був більший в 14,2 рази, у 2010 р. тенденція підтвердилась – через різницю в 16 разів (рис 2.). Таким чином, активність банківських установ у 2004 – 2008 рр. більш виражена, ніж страхових компаній. Навіть у взаємному обслуговуванні основним стало розміщення страхових резервів на банківських депозитах, що підтвердило взаємодоповнюваність даних фінансових інституцій.

Когерентний аналіз переваг і недоліків, а також потенційних вигод і загроз консолідації банківського та страхового бізнесу довів: з позиції обох учасників ця діяльність є взаємовигідною, однак розподіл користі здійснюється нерівномірно. У сучасній економіці України основні доходи та переваги від розміщення фінансових резервів страховика на депозитних рахунках отримує банківська установа. Водночас, для страхової компанії залишається перевага нематеріального характеру – зростання частки ринку, що в перспективі повинно зрівняти вагомість обох учасників.

Для оцінки рівня співпраці між страховими компаніями й банками на практиці, використана методика експертного опитування. В якості респондентів залучено 44 топ-менеджери провідних компаній у страховій галузі. Серед основних критеріїв вибору партнера в системі банкострахування 62,5% респондентів визначили прийнятні умови співпраці, 37,5% – довіру до партнера та особисті зв'язки, 25% – усталені партнерські відносини, 4,2% – акредитацію.

Враховавши, що основним результатом дослідження теоретичних основ консолідації банківського та страхового бізнесу є можливі переваги, дисертантом систематизовано тлумачення синергетичного ефекту в альянсі банківських та страхових бізнес-структур. Під останнім слід розуміти здатність створити більш високий рівень ефективності й вищі доходи за рахунок об'єднання зусиль банків та страхових компаній у результаті корпоративних дій у консолідованій системі, що призводять до зміни якості фінансової інституції чи траєкторії її розвитку, і має характер нейронної моделі.

Проведений компаративний аналіз формування та діяльності консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури в Україні дозволив оцінити соціально-економічні наслідки та фінансові результати, виокремити зростаючий висхідний тренд впливу банківської сфери, окреслити нестабільність переважаючих форм співпраці.

У третьому розділі **"Прагматизм і перспективи розвитку банкострахування в Україні"** узагальнено зарубіжний досвід зрощення та функціонування банківського і страхового бізнесу, розроблено модель вибору партнерів для альянсу банківських та страхових інституцій на фінансовому ринку.

На основі дослідження основних теоретичних концепцій і практичного досвіду визначено можливі альтернативи розвитку фінансових послуг, котрі мають змогу вплинути на перерозподіл частини ресурсів, що в свою чергу, можуть бути використані на запровадження консолідації банківського та страхового бізнесу, а саме: розвиток банківських (фінансових) послуг через мережу Інтернет; розвиток іпотеки.

Доведено, що найоптимальнішим способом підвищення конкурентоспроможності буде фінансова консолідація страхових та банківських установ, і відповідно створення й надання інтегрованих послуг.

Систематизовано чинники, котрі впливають на прийняття рішень про активізацію співпраці між банківською та страховою інституціями. Обґрунтовано, що їх можна умовно поділити на чинники зовнішнього та внутрішнього походження. Визначено основні стратегічні напрями взаємодії страхових компаній і банківських установ.

З'ясовано, що складний і багатоступінчатий процес управління банківськими ризиками значно спрощується передачею частини ризиків економічного і неекономічного характеру страховій компанії, при цьому банківська установа одержує забезпечення більшої надійності, що позитивно позначається на її іміджі. Страхова компанія в співробітництві з банківською установою отримує можливість забезпечення фінансової стабільності. Зважаючи на залучення банківської інституції для розробки ефективних стратегій управління та розміщення фінансових активів існує

можливість здійснення взаємного консалтингу між страховою компанією та банківською установою.

Автором запропоновано модифіковану модель запровадження консолідованого бізнесу у банківській установі, ціллю якої є продаж страхових послуг за посередництвом існуючої структури банківської установи.

В дослідженні розраховано можливі тарифи для страхування неповернення або неповного повернення кредиту та відсотків за кредитами з причини неплатоспроможності, банкрутства боржника, навмисного невиконання чи неналежного виконання позичальником своїх зобов'язань, яке використовують банківські установи.

На основі вивчення теорії ігор та теорії оптимальних призначень встановлено, що фундаментальна теорема про вибір партнера для банківських та страхових інституцій, це – позитивне сортування, що об'єднує інституції з високими показниками A_m із власниками високих значень A_f , відповідно представників низьких значень A_m із представниками низьких значень A_f . Це забезпечує максимізацію випуску тоді і лише тоді, коли спільне збільшення A_m і A_f приводить до вагомішого збільшення випуску, ніж сумарний ефект від збільшення A_m і A_f поодино. В даному випадку збільшення значення A_m підкріплюватиме і підсилюватиме ефект збільшення значення A_f . Аналогічно, вибір з урахуванням відмінностей (негативне сортування) максимізує обсяг випуску тоді, коли спільне збільшення значень обох ознак збільшує обсяг продуктованих благ у меншій мірі, ніж збільшення значення кожної ознаки окремо.

Вибір за схожістю (позитивне сортування) оптимальний за умови:

$$\frac{\partial^2 Z(A_m, A_f)}{\partial A_m \partial A_f} > 0 \quad (1)$$

оскільки при цьому максимізувався сукупний випуск. Вибір з урахуванням відмінностей (негативне сортування) оптимальний тоді, коли знак "більше" в цій нерівності змінюється на знак "менше".

Як свідчить матриця випусків продукції для випадку двох банківських і двох страхових інституцій :

$$\begin{matrix} F_1 & F_2 \\ M_1 \begin{bmatrix} Z_{11} & Z_{12} \\ Z_{21} & Z_{22} \end{bmatrix}, \text{ де } A_{m2} > A_{m1} \text{ і } A_{f2} > A_{f1}. \end{matrix} \quad (2)$$

Якщо $Z_{22} - Z_{12} > Z_{21} - Z_{11}$, оскільки A_m і A_f доповнюють один одного, $Z_{11} + Z_{22} > Z_{12} + Z_{21}$. Вибір зі схожістю (позитивне сортування A_m і A_f) максимізував сукупний випуск, оскільки одночасне збільшення значень A_m і A_f сприяє більшому його приросту, ніж збільшення значень ознак A_m і A_f окремо.

На підставі проведеного дослідження вибору партнера, яке базувалось на основі вивчення теорії ігор та теорії оптимальних призначень, встановлено, що банківські та страхові інституції вищого рівня консолідуєть бізнес із аналогічними одиницями, а не обирають контрагентів нижчого статусу, коли ці якості є взаємодоповнюючими: краща страхова компанія підвищує продуктивність кращого банку і навпаки. Встановлено, що вибір за рівнем потужності буде

оптимальним за умови, коли основні послуги будуть взаємодоповнюючими, а вибір за відмінністю, коли вони будуть такими, що взаємозамінюють одна одну. Наголошено, що аналіз оптимального сортування за парами узалежнений від конкретних фінансових, маркетингових, цінових та інших характеристик.

Вивчення організаційних форм державного регулювання діяльності консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури у світовій практиці дозволило дослідити вітчизняні можливості створення подібних альянсів та конгломератів. Доведено, що фінансові інституції, які є членами банківсько-страхового конгломерату, значно краще переживають фінансові кризи та є стабільнішими, ніж їх самостійні конкуренти.

З'ясовано, що консолідація нагляду може еволюціонувати до створення інтегрованого нагляду, який передбачає формування єдиного органу, що здійснює регуляторну діяльність як на фінансовому ринку, так і на ринку капіталів. Модель інтегрованого нагляду охоплює всіх суб'єктів, що діють на фінансовому ринку, в кожному аспекті їх бізнесу.

Формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури, включаючи структурні зміни, призведуть до формування на ринку Європейського Союзу трьох груп інституцій: невеликої групи потужних конгломератів, що діють на європейському ринку; фінансових установ, які функціонують на регіональному або місцевому рівні; інституцій, що діють в окремих сегментах ринку. Досліджувані тенденції передбачають нівелювання відмінностей між фінансовими установами, розширення сфери діяльності й активізацію процесу універсалізації, тобто розширення гамми послуг, що надаються.

Доведено, що вибір партнера носить прагматичний характер, а тенденції розвитку фінансового ринку, із урахуванням можливих альтернатив розвитку фінансової системи, створюють значні перспективи для формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичні узагальнення та отримано нове вирішення наукової проблеми обґрунтування економічної сутності консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури та взаємоінтеграції банківського і страхового бізнесу. Це дало змогу обґрунтувати висновки і пропозиції теоретичного та прикладного характеру.

1. Економічна інтеграція фінансових інституцій в історичній ретроспективі була підпорядкована ключовим факторам, що мали місце у процесі розвитку фінансового ринку і дали змогу здійснити чітку етапізацію періодів. Зокрема, виокремлено сім економічно обумовлених основних етапів розвитку інтеграції банківського та страхового бізнесу, що дозволило чіткіше вирізнити основні варіанти даної інтеграції.

2. З метою уникнення наукової еkleктики доцільно трактувати поняття банкострахування як продаж страхових продуктів через банківську мережу, що сприяє більш змістовному розгляду його сутності. Банківське страхування слід

розглядати як комплексне банківське страхування, що включає і стандартні види страхових продуктів, і специфічні види, а саме: страхування відповідальності фінансових інституцій, страхування підприємницьких ризиків, страхування ризиків, пов'язаних із електронною комерцією, та страхування банків від електронних та комп'ютерних злочинів.

3. Здійснено поділ моделей консолідації банківського і страхового бізнесу, використовуючи дослідження іноземного досвіду, на два типи: моделі, базовані на договірній основі, та коінтеграційні моделі, яким притаманна консолідація на рівні інституцій, що дало можливість відстежити новітні принципи формування фінансової бізнес-архітектури сучасності.

4. Фінансовий механізм консолідації банківського та страхового бізнесу формувався під впливом економічних трансформацій, кризових явищ на фінансовому ринку, за яких умови співпраці диктуються виключно банківськими установами, які визначають величину комісійної винагороди вищу у порівнянні із традиційним каналом збуту страхових продуктів та встановлюють вимоги щодо розміщення депозитів, перебираючи функції регулятора. У формуванні фінансового механізму банківського та страхового бізнесу виключний пріоритет належить банківським установам, який включає: систему оперативного управління; планування; контроль (нав'язування страховика); забезпечення (вимоги до розміщення страховим товариством депозитів); перебирання функції регулятора ринку; визначення лімітів щодо страхового покриття для захисту виключно інтересів вигодонабувача; встановлення санкцій в частині позбавлення права акредитації в банку.

5. Консолідація банківського та страхового бізнесу має як переваги, так і недоліки з позиції обох учасників взаємодії, оскільки дана діяльність, зважаючи на незначні затрати, є вигідною у фінансовому аспекті, однак розподіл цієї користі здійснюється нерівномірно. У банківсько-орієнтованій економіці України основні фінансові результати та переваги, завдяки розміщенню страхових резервів на депозитному рахунку, отримує банківська установа. Водночас, для страхової компанії залишається перевага нематеріального характеру – зростання частки ринку, що в подальшому сприятиме паритетності обох учасників. Модифікація запровадження консолідованого бізнесу в банківській установі має реалізуватись на основі системного підходу, який включає: опрацювання нової послуги, формування каналу дистрибуції, пошук можливостей для надання нових послуг в цілому і надання креативних фінансових послуг. На основі цієї моделі розраховано алгоритм дій щодо організації кредитного страхування в банківських установах.

6. Реалізація консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури відбувається на основі системно-синергетичного підходу до процесів фінансової консолідації банківських установ і страхових компаній за рахунок розширення сфери впливу банку на застосування. Альянс банківських і страхових бізнес-структур забезпечує позитивний синергетичний ефект, що дозволяє одержати додатковий економічний результат від взаємодії цих фінансових інституцій. Він забезпечується у результаті системного синтезу фінансових, організаційних, технологічних, управлінських, маркетингових та інших факторів з обумовленими часовими і просторовими змінами.

7. Для фінансових установ, що працюють на одному і тому ж ринку та переслідують схожі цілі, слід встановити єдині норми регулювання, що забезпечить їх конкурентну рівність. З цією метою необхідно провести об'єднання органів нагляду та регулювання для учасників ринку фінансових послуг.

8. Альтернативними до консолідації банківського та страхового бізнесу варіантами розвитку фінансових послуг, які можуть вплинути на перерозподіл значної частини фінансових ресурсів, є розвиток фінансових послуг через мережу Інтернет; розвиток іпотеки.

Активізації співпраці між банківськими та страховими інституціями сприяють: внутрішні чинники (економічні інтереси, генерування нових видів фінансових послуг і фінансових інструментів, демографічні фактори, інтегрована політика щодо клієнтів) та чинники зовнішнього походження: (глобалізація, лібералізація, фінансові кризи, конвергенція фінансових систем, науково-технічний прогрес, конкуренція).

Сформовані вище результати дисертаційного дослідження дають змогу поглибити теоретичні та практичні основи консолідації банківського та страхового бізнесу, а запропоновані підходи до поділу, регулювання та фінансового механізму консолідації створять сприятливі умови для отримання позитивного синергетичного ефекту, стануть підґрунтям формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях

1. Клапків Ю. М. Розвиток банківсько-страхової консолідації в умовах глобалізації та лібералізації ринків фінансових послуг / Юрій Клапків // Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць (у двох частинах). – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2008. – Вип. 72. – Ч. 2. – С. 158 – 163. (0,47 д.а.)

2. Клапків Ю. М. Стратегічні альянси як прояв інтеграції страхової та банківської сфери: зарубіжний досвід та перспективи формування в Україні / Юрій Клапків // Світ фінансів. – 2008. – № 1 (14). – С. 177 – 182. (0,52 д.а.)

3. Клапків Ю. М. Формування новітньої банківсько-страхової бізнес архітектури в Україні / Юрій Клапків // Ринок цінних паперів України. – 2008. – № 1 – 2. – С. 47 – 56. (0,87 д.а.)

4. Клапків Ю. М. Історична ретроспектива процесів консолідації банківського та страхового бізнесу / Юрій Клапків // Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць (у двох частинах). – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2008. – Вип. 77. – Ч. 1. – С. 201 – 210. (0,97 д.а.)

5. Клапків Ю. М. Консолідація фінансових інституцій як наслідок конвергенції / Юрій Клапків // Економіка проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. В 6 т. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. – Вип. 247. – Т. VI. – С. 1512 – 1520. (0,44 д.а.)

6. Клапків Ю. М. Формування консолідованої банківсько-страхової бізнес

архітектоніки в розрізі страхування автотранспорту в Україні / Юрій Клапків // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2 (23). – С. 99 – 106. (0,76 д.а.)

7. Клапків Ю. М. Концептуальні засади стратегії розвитку консолідованої банківсько–страхової архітектоніки в Україні / Юрій Клапків // Наука молода: зб. наук. пр. – ТНЕУ: Економічна думка, 2009. – № 11. – С. 108 – 113. (0,55 д.а.)

8. Клапків Ю. М. Фінансовий механізм консолідації банківсько-страхового бізнесу України / Юрій Клапків // Наука й економіка. – 2009. – № 4 (16). – Том 1. – С. 57 – 64. (0,58 д.а.)

9. Клапків Ю. М. Формування інтегрованого нагляду за міжсекторовою діяльністю фінансових інституцій / Юрій Клапків // Інноваційна економіка. – 2010. – № 2 (16). – С. 148 – 151. (0,31 д.а.)

10. Клапків Ю. М. Розвиток інтеграції банківського та страхового бізнесу в Україні / Юрій Клапків // Збірник наукових праць Уманського ДАУ. – 2010. – Вип. 73. – Ч. 2: Економіка. – С. 48 – 55. (0,5 д.а.)

В інших виданнях

11. Клапків М.С. Витоки національного страхового ринку України: монографія / Михайло Клапків, Юрій Клапків. – Тернопіль: Карт–бланш, 2003. – 275 с. (дисертанту належить 8,4 д. а.; проаналізовано історичний досвід формування та відродження національного страхового ринку в Україні).

12. Клапків Ю. М. Глобалізація страхової галузі: наслідки для України / Юрій Клапків // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль. – 2003. – Вип. 9. – С. 70 – 78. (0,45 д.а.)

13. Клапків Ю. М. Вивчення І. Я. Франком фінансової діяльності банків у Галичині та Буковині / Юрій Клапків // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль. Науковий журнал ТАНГ. – 2005. – № 9. – С. 137 – 141. (0,29 д.а.)

14. Клапків Ю. М. Bancassurance у контексті глобалізаційних процесів: формування стратегічних цілей консолідації фінансових інституцій / Юрій Клапків // Україна на шляху до інтеграції у світовий фінансовий простір: зб. матеріалів всеукр. міжвуз. наук. студ. конф., присвяч. 100-річчю заснування кафедри фінансів, 11 – 13 берез. 2007 р. – К.: КНЕУ, 2007. – С. 119 – 121. (0,13 д.а.)

15. Клапків Ю. М. Прагматизм ефективності співпраці банківських та страхових інституцій (Банкострахування) / Юрій Клапків // Науково – дослідна робота студентів: формування особистості майбутнього вченого, фахівця високої кваліфікації: зб. тез доповідей студентів на науковій конференції, 17 квіт. 2007 р. – Тернопіль: ТНЕУ, 2007. – С. 96 – 98. (0,13 д.а.)

16. Клапків Ю. М. Державне регулювання банкострахування: зарубіжний досвід / Юрій Клапків // Актуальні проблеми фінансової теорії та практики очима студентської молоді: зб. наукових праць студентів факультету фінансів ТНЕУ. – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – С. 73 – 84. (0,63 д.а.)

17. Клапків Ю. М. Розвиток банкострахування та його вплив на систему дистрибуції фінансових послуг / Юрій Клапків // Економіка і ринок: облік аналіз, контроль. Науковий журнал ТНЕУ. – 2007. – № 17. – С. 374 – 385 (0,61 д.а.)

18. Клапків Ю. М. Стратегія створення альянсів страхових компаній і банків в Україні у контексті формування конкурентних переваг в умовах глобалізації / Юрій Клапків // Актуальні проблеми розвитку страхової діяльності в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів. – Харків: ХНУ, – 2007. – С. 53 – 57. (0,14 д.а.)

19. Клапків Ю. М. Нова економіка як стимул розвитку консолідованої банкострахової бізнес архітектури / Юрій Клапків // Стратегія формування відкритої господарської системи в Україні: матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції, 16 – 17 трав. 2008 р. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2008. – С. 153 – 154. (0,15 д.а.)

20. Клапків Ю. М. Парадигма консолідації нагляду над банківськими та страховими інституціями / Юрій Клапків // Зб. тез доповідей II науково-практичного семінару з міжнародною участю "Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки України". – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – С. 99 – 101. (0,2 д.а.)

21. Клапків Ю. М. Розвиток коінтегрованої бізнес архітектури в Україні / Юрій Клапків // Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в постстабілізаційний період: матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу, 16 квіт. 2008 р. – Тернопіль, 2008. – С. 54 – 56. (0,12 д.а.)

22. Клапків Ю. М. Розвиток консолідації банківсько-страхового бізнесу в Індійській Республіці / Юрій Клапків // Проблеми розвитку фінансової системи України на сучасному етапі: матеріали наукової конференції студентів та молодих вчених (21 берез. 2008 року). – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – С. 9 – 11. (0,11 д.а.)

23. Клапків Ю. М. Формування альянсів фінансових і не фінансових інституцій в умовах глобалізації / Юрій Клапків // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність і тенденції глобалізації. Зб. тез доповідей П'ятої ювілейної міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, 21 – 23 лютого 2008 р. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – Ч. 2. – С. 107–110. (0,13 д.а.)

24. Клапків Ю. М. Детермінанти розвитку світової фінансової бізнес архітектоники в контексті зменшення обсягів автопродаж / Юрій Клапків // Зб. тез доповідей за матеріалами Загальноуніверситетської наукової конференції, 14 – 15 квіт. 2009 р. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – С. 70 – 74. (0,25 д.а.)

25. Клапків Ю. М. Синергетична ефективність консолідації банківського та страхового бізнесу / Юрій Клапків // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації. Зб. тез доповідей Шостої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, 26 – 27 лютого 2009 року. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – Ч. 2. – С. 91 – 93. (0,13 д.а.)

26. Клапків Ю. М. Консолідація державного регулювання діяльності фінансових посередників в умовах глобальної економічної нестабільності / Юрій Клапків // Менеджмент малого і середнього бізнесу: ефективність конкурентоспроможність, стійкість. Тези доповідей VII між нар. наук.-практ. конф., 21 – 25 вересня 2009 р. – Севастополь: вид-во СевНТУ, 2009. – С. 38 – 39. (0,1 д.а.)

27. Клапків Ю. М. Финансовый сектор Украины: состояние, проблемы и перспективы развития / Ю. М. Клапков, В. С. Свирский // Актуальные проблемы экономики и совершенствования правового регулирования в экономике/

Международная академия финансовых технологий; отв. за вып. А. Е. Медовый. – Пятигорск: Издательство МАФТ, 2009. – С. 598 – 603. (дисертанту належить 0,12 д. а.; проаналізовано розвиток банківського та страхового ринку в Україні)

28. Клапків Ю. М. Формування консолідованої бізнес архітектури, як засіб стабілізації фінансової системи / Юрій Клапків // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції "Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин", 5 – 6 червня 2009 р. – Умань: Сочінський, 2009. – Ч. 1. – С. 171 – 173. (0,15 д.а.)

29. Клапків Ю. М. Теоретична концептуалізація синергетичної ефективності консолідації банківського та страхового бізнесу / Юрій Клапків // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації. Зб. тез доповідей Сьомої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, 25 – 26 лютого 2010 р. – Тернопіль: Економічна думка. – 2010. – Ч. 2. – С. 107 – 109. (0,1 д.а.)

30. Клапків Ю. М. Розвиток консолідованої банківсько-страхова бізнес-архітектури в контексті європейської інтеграції України / Юрій Клапків // Особливості функціонування національних фінансових систем в умовах поглиблення глобалізаційних процесів: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції: в 2 ч. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2010. – Ч. 1. – С. 306 – 309. (0,2 д.а.)

31. Клапків Ю. М. Консолідація банківського та страхового бізнесу на ринку Польщі / Юрій Клапків // Світова економічна криза: причини, наслідки та перспективи подолання. Матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції, 14 – 15 трав. 2010 р. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка. – 2010. – С. 241 – 242. (0,1 д.а.)

32. Клапків Ю. М. Консолідація банківського та страхового бізнесу на ринку Великої Британії / Юрій Клапків // Зб. тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної Інтернет конференції "Розвиток України в XXI столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми", 15 червня 2010. – Тернопіль, 2010. – С. 21 – 23. (0,1 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Клапків Ю. М. Формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2011.

Розглянуто теоретичні основи і досліджено практичні аспекти розвитку та проблеми реформування фінансового середовища у контексті економічної інтеграції фінансових інституцій. Здійснено комплексний емпіричний аналіз основних тенденцій та особливостей розвитку банківського та страхового ринку України.

Обґрунтовано поділ на два типи моделей зрощення та функціонування банківського і страхового бізнесу. Перший тип – моделі, базовані на договірній основі, другий – коінтеграція банківського та страхового бізнесу, якій притаманна консолідація на рівні інституцій.

Значну увагу приділено ретроспективі лібералізаційних процесів у державному регулюванні фінансових ринків, аналізу доцільності використання моделей нагляду. Для комплексного аналізу методологічного підґрунтя консолідації фінансових інституцій визначено основні переваги і недоліки консолідації банківського та страхового бізнесу, а також шанси та загрози з позиції обох учасників взаємодії. Доведено, що дана діяльність, зважаючи на незначну собівартість, є вельми вигідною, але розподіл цієї користі здійснюється нерівномірно. З'ясовано, що альянс банківських і страхових бізнес-структур забезпечує позитивний синергетичний ефект, що дозволяє одержати додатковий економічний результат.

Узагальнено зарубіжний досвід зрощення та функціонування банківського та страхового бізнесу, що дозволило зробити висновок про тенденції універсалізації на світовому фінансовому ринку. Розроблено модель вибору партнерів для альянсу банківських та страхових інституцій на фінансовому ринку.

Ключові слова: консолідація банківського та страхового бізнесу, бізнес-архітектура, банківсько-страхова консолідація, взаємоінтеграція, лібералізація, стратегічні альянси.

АННОТАЦІЯ

Клапків Ю. М. Формирование консолидированной банковско-страховой бизнес-архитектуры. – Рукопись.

Диссертация на получение научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Тернопольский национальный экономический университет, Тернополь, 2011.

Рассмотрены теоретические основы и исследованы практические аспекты развития и реформирования финансовой среды в контексте экономической интеграции финансовых институций, а также осуществлен комплексный эмпирический анализ основных тенденций и особенностей развития банковского и страхового рынка Украины. Раскрыты институционно-правовые основы и финансовые императивы формирования консолидированного бизнеса в условиях глобализации, исследовано их влияние на организационные формы и модели их государственного регулирования, подходы к классификации основных моделей консолидации банковского и страхового бизнеса.

В диссертации определено понятие "консолидации банковского и страхового бизнеса". Исследованы формы проявления консолидации банковского и страхового бизнеса и консолидированной банковско-страховой бизнес-архитектуры.

Обосновано семантическое и принципиальное отличие понятийного ряда "банковское страхование" и "банкострахование", "консолидированная банковско-страховая бизнес-архитектура". Доказана необходимость разграничения этих понятий, выходя из теоретико-методологических и функционально-практических принципов.

Аргументировано разделение на два типа моделей объединения и функционирования банковского и страхового бизнеса.

Сформирован научный подход к модификации внедрения консолидированного бизнеса в банковском учреждении. Оценка реализации консолидированной банковско-страховой бизнес-архитектуры дала возможность сделать вывод о системно-синергическом подходе к процессам финансовой

консолидации банковских учреждений и страховых компаний за счет расширения области применения.

Значительное внимание уделено ретроспективе процессов либерализации в государственной регуляции финансовых рынков, анализа целесообразности использования моделей надзора. Для комплексного анализа методологической почвы консолидации финансовых институций определены основные преимущества и недостатки консолидации банковского и страхового бизнеса, а также шансы и угрозы с точки зрения обеих участников взаимодействия.

Определены стратегические пути совершенствования существующего финансового механизма формирования консолидированной банковско-страховой бизнес-архитектуры в Украине. Установлены альтернативы развития финансовых услуг, которые могут повлиять на перераспределение финансовых ресурсов. Систематизированы факторы, влияющие на принятие решений, способствующих активизации сотрудничества между банковской и страховой институциями. Обосновано их разделение на факторы внешнего происхождения и внутренние. Исследованы социально экономические последствия и финансовые результаты деятельности консолидированной банковско-страховой бизнес-архитектуры.

Ключевые слова: консолидация банковского и страхового бизнеса, банковско-страховая бизнес-архитектура, консолидация, взаимоинтеграция, либерализация, стратегические альянсы.

ANNOTATION

Klapkiv Y. Forming of the consolidated bank-insurance business-architecture. – Manuscript.

Thesis on the receipt of scientific degree of candidate of economic sciences after speciality 08.00.08 – money, finances and credit. Ternopil national economic university, Ternopil, 2011.

Theoretical bases and investigational practical aspects of development and problems of reformation of financial environment are considered in the context of economic integration of financial institutes. The complex empiric analysis of basic tendencies and features of bank and insurance market of Ukraine development is carried out.

Division of the models of accretion and functioning of bank and insurance business on two types is grounded. Considerable attention is spared to the retrospective view of processes of liberalization in government control of financial markets, analysis of expedience of the use of models of supervision, for the sake of complex analysis of methodological basis of consolidation of financial institutes, certainly basic advantages and failings, also chances and threats of consolidation of bank and insurance business from position of both participants of cooperation.

It is generalized foreign experience of accretion and functioning of bank and insurance business which allowed to draw conclusion existent tendencies in the world financial market. The model of choice of partners is developed for alliance of bank and insurance institutes at the financial market.

Keywords: consolidation of bank and insurance business, business-architecture, bank-insurance, consolidation, mutual integration, liberalization and strategic alliances.

Підписано до друку 4.12.2010
Формат 60x90^{1/16}. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублюванні.
Облік. – видав. арк. 1,9. Умов. друк. арк. 1,9. Зам. № _____
Тираж 150 прим.

Видавництво ТНЕУ «Економічна думка»
46020 Тернопіль, вул. Львівська, 11
Тел. (0352) 47-58-72